

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Методологія археологічних досліджень
Викладач	Гупчієнко Микола Петрович, кандидат історичних наук, доцентдоцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(066) 6424-12-19
E-mail:	tupchy_mp@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій Zoom, через електронну пошту, Viber за домовленістю.
Пререквізити	Для вивчення курсу здобувачі потребують базових знань з археології та давньої історії України

1. Мета і завдання дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає в тому, щоб ознайомити здобувачів з теорією, методологією та процедурою отримання археологічних знань, виявленням їх специфіки в контексті історичної науки.

Завданнями дисципліни є набуття здобувачами здатності:

- знати основні теоретико-методологічні засади археологічних досліджень;
- оволодіти навичками роботи з речовими джерелами і науковою літературою;
- опанувати необхідні знання, пов'язані з визначенням історичного та археологічного факту;
- засвоїти методику проведення археологічних реконструкцій;
- притримуватися на практиці процедури археологічного дослідження
- знати основні етапи роботи з речовим джерелом в ході історичного дослідження.

1. Результати навчання

- У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**
 - предмет і завдання методології археологічних досліджень, історії її становлення в Україні й світі;

- характерні відмінності історичних і археологічних джерел;
- місце і роль археологічних джерел в процесі історичного пізнання;
- відмінності емпіричних і теоретичних методів проведення дослідження;
- основні принципи та їх діалектику в археології;
- особливості руху археологічної інформації

вміти:

- визначати інформаційний потенціал речових джерел
- розрізняти серед речових джерел старожитні від старовини;
- Застосовувати на практиці методи археологічного дослідження;
- формувати джерельну базу дослідження, інтерпретувати інформацію речового джерела.
- дотримуватися процедури археологічного дослідження на археологічних пам'ятках різних типів і періодів

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в професійному середовищі археологів та істориків.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

- Тема 1. Теоретична археологія як автономна галузь
- Тема 2. Визначення предмета археології
- Тема 3 Історичні й археологічні джерела
- Тема 4 Особливості археологічних джерел
- Тема 5 Методологічна природа археології
- Тема 6 Принципи археології

Змістовий модуль 2:

- Тема 7 Емпіризм в археології
- Тема 8 Теоретичні підходи в археології
- Тема 9 Систематичний аналіз теоретичних підходів в археології
- Тема 10 Структура і механізм археологічної теорії
- Тема 11 Функції археологічної теорії
- Тема 12 Історичний факт та археологічний факт
- Тема 13 Археологічний факт і рух інформації
- Тема 14 Процедура археологічного дослідження

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Археологія України : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. Л. Залізник, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.]; за ред. Л. Л. Залізника. Київ: Либідь, 2005. 502 с.
2. Ласинська М. Ж. Історіографія археології України. *Нвч.-метод. посіб.* Миколаїв. 2019. 109 с.
3. Скальковська І. Б. Археологія. Навч. посіб. Кременець. 2020 р. 120 с.
4. Чмихов М. О. Кургани як явище давньої культури – К. 1993
5. Bidney D. *Theoretical Anthropology*. N. Y.: Columbia University Press. 1953.
6. Coles J. M. *Experimental archaeology*. London et al.: Academic Press. 1979.
7. Collingwood R. *The idea of history*. N. Y.: Oxford University Press (ed. of 1966, Oxford).
8. Embree L. *Metaarchaeology: reflections by archaeologists and philosophers*. Boston: Kluwer. 1992.
9. Gould R. A. *Living archaeology*. Cambridge: Cambridge University Press. 1979.
10. Hensel W. *Archeologia apahistoria*. Wroclaw: Ossolineum. 1971.
11. Renfrew A. C. *Theory and explanation in archaeology*. N. Y.: Academic Press. 1982.
12. Colin Renfrew, Paul Barn. *Archaeology. Theories, methods and practice*. London. 1993

Допоміжна

1. Захарук Ю. М. Деякі методологічні питання археологічної науки // Археологія (Київ). 1970, № 24. С. 3-11.
2. Захарук Ю. М. До розробки теоретичних основ археології // Археологія. 1971. № 2. С. 8-17.
3. Mykola Tupchienko. Belt sets with images of eagles in the scythian funerary rite of the early period 7th–5th centuries bc (semantics and functions). *Acta Archeologica Lodziensia*. Nr. 69. 2024 p. С. 25–32 . doi.org/10.26485/AAL/2023/69/2
<https://czasopisma.ltn.lodz.pl/Acta-Archaeologica-Lodziensia/article/view/2297/2107>
4. Barich V. E. *Archeologia Theoretica* // *Origini*. № XI (Roma). 1977-1982.. P. 7-44.
5. Binford L. R. *Archeological perspectives* // Binford S. R., Binford L. R. (eds.). *New perspectives in archeology*. Chicago: Aldine. 1962/1968. P. 5-32.
6. Binford L. R. *Archaeology as anthropology* // *American Antiquity*. Vol. 28. 1962. №2. P. 217-225.
7. Mykyta Ivanov | Mykola Tupciyenko Cultural Interactions Between the Societies of the ‘Old Europe’ and the Steppe ‘Kurgan People’ During the Last Quarter of the 4th Millennium BC: Case Study of Serezlievka Local Group/ *Archaeologia Lituana*. Vol 23 (2022), 107–119
<https://www.journals.vu.lt/archaeologia-lituana/issue/view/2282>
<https://www.journals.vu.lt/archaeologia-lituana/article/view/31842/30679>

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbu.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
6. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Протокол. №1 від «29» серпня 2024 р.